

Η αγάπη: Μια νέα πολιτική (Σαράντος Καργάκος, ιστορικός - συγγραφέας)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : Ιανουαρίου 9, 2018

(Στον Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ, που ξέρει να κάνει το λόγο της αγάπης έργο αγάπης)

«Όποιος ποτέ του δεν αγάπησε, θ' αγαπήσει στο φως» (Γ. ΣΕΦΕΡΗΣ)

Κάποιος έγραψε: «Ν' αγαπήσεις τον άνθρωπο είναι το μεγαλύτερο μυστικό της ζωής κι ό,τι κυρίως απομένει από αυτήν». Αληθινά, μια φράση τέτοια μπορεί να βρει ανταπόκριση σ' έναν κόσμο που ζει μέσα σε **συνθήκες συμπεκνωμένης σκληρότητας**, σ' έναν αιώνα που οι γενοκτονίες κάνουν τις βαρβαρικές επιδρομές του παρελθόντος να μοιάζουν με αταξίες νηπίων;

Η αγάπη είναι σχέση. Οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων διακρίνονται σε βαθιές κι επιφανειακές, σε ειλικρινείς και ανειλικρινείς και τελικά σε πραγματικές και μη πραγματικές. Το πρώτο είδος σχέσεων, οι βαθιές και ειλικρινείς, διέπουν άτομα που δεν «επικοινωνούν απλώς, αλλά ξεφεύγοντας από τα όρια μιας τυπικής κοινωνικής συμπεριφοράς, συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς κατανόησης, αλληλεγγύης, αγάπης. Ο τελευταίος όρος ενέχει ένα **βαθύ περιεχόμενο**, γιατί προϋποθέτει μια βαθύτερη ψυχική σύνδεση, ώστε **να μη γίνεται διάκριση ανάμεσα στο «εγώ» και στο «εσύ»**. Όπως έλεγαν οι παλαιοί, «μια ψυχή σε δύο σώματα». Αυτό σημαίνει ότι **η αγάπη πάει πιο πέρα από την αλληλεγγύη και φτάνει στα όρια της αυταπάρησης**. Η Αρχαιότητα μας έχει δώσει ένα κλασικό πρότυπο: τον Δάμωνα και τον Φιντία.

Είναι προφανές ότι μόνο όταν υπάρχει αγάπη στις σχέσεις των ανθρώπων, αποκτούν αυτές σημασία, γιατί μόνο τότε η ανθρώπινη επαφή **έχει νόημα**. Και με τη φράση αυτή —«έχει νόημα»— δεν υπονοείται τίποτ' άλλο παρά το γεγονός ότι η αγάπη είναι το «μεγαλύτερο μυστικό της ζωής», το μόνο που **δε φθείρεται και δε χάνεται**, όπως τόσα άλλα, μα παραμένει στοιχείο ζωντανό, που **ομορφαίνει τη ζωή** με την παρουσία του. Ίσως γι' αυτό **η αγάπη είναι η πιο μεγάλη πολιτική**. Κι ίσως η ζωή πήρε την κατιούσα στον αιώνα μας, γιατί εξοβέλισε την αγάπη κι αντικατέστησε τα αισθήματα με μπαταρίες. Όμως, **τα αδιέξοδα στα οποία μας οδήγησε ο ψυχρός ορθολογισμός και η αδυσώπητη λατρεία του συμφέροντος κάνουν την αγάπη σήμερα την πιο αναγκαία, άρα και πιο ρεαλιστική πολιτική**. Γιατί, **χωρίς αγάπη στην ψυχή, καμιά άλλη πολιτική δεν μπορεί να καρποφορήσει**.

Ας δούμε τα πράγματα στην καθημερινή διάσταση τους. Πάντα η συμπεριφορά των ανθρώπων διαμορφωνόταν, ανάλογα με το χαρακτήρα τους αλλά και τη γνώμη που είχαν διαμορφώσει ο ένας για τον άλλο. Έτσι, σε άλλους φέρονταν ψυχρά και τυπικά και σ' άλλους εγκάρδια και φιλικά. Στην εποχή μας επικρατεί μάλλον ο τυπικός και απρόσωπος τρόπος συμπεριφοράς παρά οι άμεσες σχέσεις, που θα επέτρεπαν σχέσεις αγάπης. Μπορεί να έχουμε πλήθος γνωστών αλλ' όχι φίλους. Αυτό φαίνεται κι από το γεγονός ότι έχουν δημιουργηθεί πάρα πολλά προβλήματα, εξαιτίας της «άφιλης» επικοινωνίας, της τραυματικής «ψυχοσυναλλαγής» και των επιδερμικών σχέσεων, που κάνουν ακόμη και τον έρωτα να ταυτίζεται με το σεξ. Οι καταστάσεις αυτές γεννούν το άγχος, την αποξένωση, τη μοναξιά και το αίσθημα του κενού, που νιώθουν όλοι σχεδόν οι σύγχρονοι άνθρωποι. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι ο αιώνας μας είναι «ζωντανό» παράδειγμα εποχής, που οι σχέσεις αγάπης έχουν δώσει τη θέση τους σε **σχέσεις συμφερόντων**, με αποτέλεσμα την **εμφάνιση ψυχολογικών προβλημάτων**, με τα οποία για πρώτη φορά έρχεται αντιμέτωπη η ανθρωπότητα. Μπορεί, χάρη στην ιατρική, να καταπολεμήθηκε η φυματίωση αλλά τη θέση της πήρε η ψυχική φθίση, που λεηλατεί ανελέητα τη ζωή μας.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η ύπαρξη αγάπης είναι απαραίτητη για την ψυχική υγεία των ατόμων και —κατά συνέπεια— για τη σωστή λειτουργία της κοινωνίας. **Ανθρώπινες σχέσεις, χωρίς αγάπη, είναι ανάπηρες σχέσεις. Με την αγάπη τα λίγα αγαθά επαρκούν, χωρίς αγάπη δε φτάνουν ούτε τα πολλά. Με την αγάπη μπορούν να βρεθούν λύσεις σε όλα τα ανθρώπινα προβλήματα, χωρίς αγάπη τα προβλήματα πολλαπλασιάζονται και διογκώνονται.** Κι ακόμη δεν είναι δυνατόν κάποιος που απομονώνει τον εαυτό του από τους άλλους και ζει κλεισμένος στο δικό του κόσμο, αδιαφορώντας για τα προβλήματα του διπλανού του, να ενδιαφέρεται πραγματικά για το κοινό καλό και να μοχθεί γι' αυτό. Ένας άνθρωπος που δεν αγαπά, ίσως είναι πιο δυστυχημένος από κάποιον άλλο που δεν τον αγαπάει κανείς. Γιατί αυτός που δεν μπορεί να αγαπήσει κανέναν, έχει σκοτώσει ουσιαστικά την ψυχή του.

Χωρίς αγάπη για το συνάνθρωπο ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να γίνει μισάνθρωπος ή μισός άνθρωπος, να οδηγηθεί στην ψυχική ερήμωση και το μαρασμό. Κανένας συγκινησιακός κραδασμός δε δονεί τις χορδές της ευαισθησίας του. Κι είναι δύσκολο ένας τέτοιος άνθρωπος να ενταχθεί ομαλά στο σύνολο και να μετάσχει στις κοινωνικές λειτουργίες. Γιατί αυτό που ονομάζουμε κοινωνική ένταξη, δεν είναι μια ενσφήνωση μιας άψυχης βίδας σε κάτι άψυχο, αλλ' ενσωμάτωση ενός ζωντανού οργανισμού σ' ένα μεγαλύτερο ζωντανό οργανισμό. Και είναι η συμπάθεια και η αγάπη των συνανθρώπων —του άμεσου ή έμμεσου κοινωνικού του περιβάλλοντος— που τον βοηθούν από τα παιδικά του χρόνια να ενταχθεί σε κάποια κοινωνική ομάδα και που τον διδάσκουν ν' ακολουθεί ορισμένους κοινωνικούς κανόνες. Όταν μεταξύ των κοινωνικών μελών δεν

υφίστανται ιστοί αγάπης, τότε οι οποιοιδήποτε άλλοι δεσμοί θα είναι αυτό που λέει η λέξη: δεσμοί, δηλαδή δεσμά. Κι είναι χαρακτηριστικό πως το παιδί, που δε θα μεγαλώσει μέσα σε κλίμα αγάπης, **θ' απαντήσει στην έλλειψη αγάπης με μίσος.**

Όταν γράψαμε παραπάνω πως η αγάπη είναι η πιο μεγάλη πολιτική, δεν εννοούσαμε τη λέξη στα όρια ενός «εγώ» κι ενός «εσύ». Η έννοια της αγάπης είναι πολύ πλατιά. Γιατί αγάπη δε σημαίνει «αγαπώ» όποιον έχει το ίδιο χρώμα ή την ίδια οικονομική άνεση μ' εμένα. Σημαίνει **ενδιαφέρομαι και συμπαραστέκομαι σ' όλους τους ανθρώπους, χωρίς υστεροβουλίες και προκαταλήψεις, χωρίς προσδοκίες ανταπόδοσης. «Αγαπώ» δε σημαίνει υπερασπίζομαι τον ισχυρότερο αλλά τον δικαιότερο,** που συχνά μπορεί να είναι ο αδυνατότερος κι ο πιο αδικημένος. Και **«φίλοι» μου δεν είναι μόνο αυτοί από τους οποίους μπορώ ν' αποκομίσω κέρδος αλλά κάθε αξιόλογος άνθρωπος** που μου προσφέρει τη φιλία του. Γιατί ο κόσμος δεν αποτελείται από το σπίτι μας, το σχολείο, το χώρο δουλειάς μας. **Ο κόσμος μας είναι όλος ο κόσμος, άρα η αγάπη μας πρέπει να λειτουργεί χωρίς σύνορα.**

Η αγάπη -σε μια ειδική μορφή— εκδηλώνεται με τη **φιλανθρωπία**. Η λέξη δηλώνει την αγάπη του ανθρώπου προς τον άνθρωπο, που εκδηλώνεται με πράξεις προσφοράς. Αυτή η προσφορά δίνει τη δυνατότητα σε αρρώστους, ηλικιωμένους, ορφανά, άπορους να ζουν υπό ανθρωπινότερες συνθήκες. Όμως στη σύγχρονη αντίληψη η ελεημοσύνη λειτουργεί ταπεινωτικά γι' αυτόν που τη δέχεται. Τοποθετεί τον φιλόανθρωπο σε υψηλότερη ηθική βαθμίδα και κολακεύει τη ματαιοδοξία του. Γι' αυτό, αν θέλουμε η φιλανθρωπία να μην παίρνει υποβαθμιστικό χαρακτήρα, πρέπει να δώσουμε στην έννοια ένα άλλο περιεχόμενο: μια δυναμική στάση ζωής, έτσι που η κάλυψη των αναγκών των αναξιοπαθούντων μελών της κοινωνίας να μη στηρίζεται στη φιλευσπλαχνία αλλά να είναι υποχρέωση της πολιτείας. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί την αξία κάθε ατομικής πράξης προσφοράς. Ένας παρηγορητικός λόγος, ίσως είναι πιο μεγάλη βοήθεια από μια υλική παροχή.

Για πολλούς η αγάπη προς το συνάνθρωπο παίρνει έναν ευρύτερο αλτρουιστικό χαρακτήρα, που αγγίζει τα όρια της αυτοθυσίας. Χαρακτηριστική περίπτωση οι ιεραπόστολοι, που όταν συνειδητά δεν υπηρέτησαν κάποια μεγάλα συμφέροντα, έφτασαν ως τις πιο μακρινές κι απρόσιτες περιοχές της γης, για να εξευγενίσουν και ν' ανυψώσουν το πνεύμα του ανθρώπου. Άλλοι αφιέρωσαν τον εαυτό τους στην υπηρεσία της ιατρικής και στην περίθαλψη των αρρώστων, είτε με την ανακάλυψη σωτήριων φαρμάκων (περίπτωση Φλέμιγκ) είτε με την ίδρυση νοσοκομείων κάτω από άθλιες —συχνά— συνθήκες, όπως ο Άγιος των Μάυρων, ο γιατρός Σβάιτσερ στην Αφρική και η Αδελφή Τερέζα στην Ινδία. Δεν έλειψαν και αυτοί, που με την απέραντη αγάπη τους προς στα παιδιά προσέφεραν μια νέα ανθρωπινή παιδεία (περίπτωση Πεσταλότσι) ή μετέφεραν το φως της γνώσης σ' απομονωμένες, άγριες και ξεχασμένες περιοχές, έτσι που να μπορούν όλοι οι άνθρωποι να γευτούν τ' αγαθά της

μόρφωσης.

Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι **η αγάπη αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την πρόοδο, μια πρόοδο που υπηρετεί τον άνθρωπο στις βαθύτερες ανάγκες του και που δε βρίσκεται στην υπηρεσία αντι-ανθρωπιστικών επιδιώξεων**. Κι ακόμη έχει αποδειχθεί ότι **τα άτομα που ζουν χωρίς αγάπη γίνονται κυνικά και αδίσταχτα ή δυστυχημένα και μοναχικά, αναζητώντας σ' όλη τη ζωή τους κάποια υποκατάστατα αγάπης**. Στις Βόρειες χώρες, που τα παιδιά εγκαταλείπουν ενωρίς την οικογενειακή στέγη και που γενικά οι ανθρώπινες σχέσεις είναι πιο ψυχρές από το κλίμα τους, οι άνθρωποι, για να βρουν ζεστασιά, διοχετεύουν όλο το πλεόνασμα της αγάπης τους προς τα ζώα. Όταν δεν πρόκειται για μόδα, η αγάπη αυτή είναι για τους μοναχικούς ανθρώπους υπαρξιακή ανάγκη.

Η αγάπη, λοιπόν, είναι το πιο πολύτιμο αγαθό της ζωής, ο ήλιος που θερμαίνει τις ψυχές και που χωρίς αυτή κανείς δεν μπορεί να είναι ευτυχισμένος. Η αξία της είναι διαχρονική και παγκόσμια και γι' αυτό αγγίζει κάθε άνθρωπο, ξυπνώντας μέσα του τα ωραιότερα και τα αγνότερα αισθήματα- είναι το μόνο τελικά που μας απομένει από τη ζωή και που εκφράζεται λίγο πριν από το θάνατο μας με την ευχή. Γιατί, όσο κι αν είμαστε σκληροί, όλοι μας θέλουμε να πεθάνουμε με την αγάπη στην ψυχή.

Δυστυχώς, στον αιώνα μας η λατρεία της δύναμης και του ατομικού συμφέροντος μετέτρεψε τις ανθρώπινες σχέσεις σε σχέσεις μίσους. **Ο πόνος του άλλου αφήνει τον άνθρωπο ψυχρό και αδιάφορο**. Δεν μπορεί από το κέντρο της ατομικότητας ν' απλωθεί ως την περιφέρεια της κοινωνικότητας και να νιώσει την αληθινή ευτυχία που βρίσκεται στη βαθιά ψυχική επικοινωνία.

Αλλά προτού οδηγηθούμε σ' ένα νεκρό σημείο, είναι καλό να θυμηθούμε ότι **η ευτυχία στη ζωή δε βρίσκεται στη λατρεία του εαυτού μας, βρίσκεται στην αγάπη και τη διακονία των άλλων**. Σ' αυτό βρίσκεται το μεγάλο νόημα της ζωής, όπως αποκρυσταλλώθηκε σ' ένα θαυμάσιο στίχο του Γάλλου ποιητή Πωλ Βερλαίν: «*Τίποτε δεν είναι καλύτερο για την ψυχή από το να κάνει λιγότερο λυπημένη μιαν άλλη ψυχή*».

(30 Ιουλίου 1988)

(Από το βιβλίο του Σαράντου Ι. Καργάκου: «Προβληματισμοί - ένας διάλογος με τους νέους.» Τόμος Ε', GUTENBERG - ΑΘΗΝΑ 1997)

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<http://alopsis.gr>

(Πηγή ηλ. κειμένου: orp.gr)